

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

NGUYỄN THỊ BÍCH HẰNG. *Lối sống tiêu cực của một bộ phận giới trẻ Việt Nam hiện nay dưới lăng kính học thuyết hành vi con người của Freud*

Chuyên ngành: CNDVBC & CNDVLS

Mã số: 62 22 03 02

Trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc, giới trẻ Việt Nam luôn giàu nhiệt huyết và có hoài bão, họ luôn khẳng định, phát huy vai trò là lực lượng nòng cốt, xung kích đi đầu trong mọi hoạt động. Kể từ khi đất nước tiến hành mở cửa, bước vào nền kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế, bên cạnh những cơ hội được học tập, nâng cao trình độ, tiếp cận nhanh chóng những mặt ưu việt, tích cực của thế giới hiện đại, thì giới trẻ cũng chịu ảnh hưởng không nhỏ từ đó những mặt tiêu cực. Những tiêu cực này lan tỏa trong lối sống của một bộ phận giới trẻ với nhiều xu hướng xấu khác nhau, gây ra nhiều hiện tượng và cách hành xử phản cảm, tạo nên những bức xúc trong dư luận xã hội cũng như trực tiếp đe dọa tới thuần phong mỹ tục của dân tộc và xa hơn là có thể ảnh hưởng đến sự phát triển của đất nước.

Trước thực trạng đó, đề tài “Lối sống tiêu cực của một bộ phận giới trẻ Việt Nam hiện nay dưới lăng kính học thuyết hành vi con người của Freud” có ý nghĩa lý luận và thực tiễn cao nhằm phân tích, lý giải căn nguyên gốc rễ từ nội sinh trong con người dẫn đến những hành vi lối sống tiêu cực ấy, từ đó đề xuất một số giải pháp mang tính định hướng để hạn chế lối sống tiêu cực cho giới trẻ Việt Nam hiện nay.

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và Chương 1 tổng quan các công trình nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án, nội dung chính của Luận án được trình bày trong 3 chương (từ chương 2 đến chương 4).

Chương 2: *Lối sống tiêu cực của một bộ phận giới trẻ Việt Nam hiện nay và khái lược học thuyết hành vi con người của Freud*

Phạm trù giới trẻ được xác định trong luận án bao hàm cả thanh niên và thiếu niên, có độ tuổi từ 10 đến 30. Về phạm trù lối sống, tác giả sử dụng định nghĩa của từ điển mở Wikipedia, theo đó, *lối sống hay phong cách sống, nếp sống là nét điển hình, được lặp đi lặp lại và định hình, phong cách thói quen trong đời sống cá nhân, nhóm xã hội, dân tộc, hay cả một nền văn hóa. Thuật ngữ lối sống lần đầu tiên được sử dụng bởi nhà tâm lý học người Áo Alfred Adler (1870-1937). Lối sống cá nhân được đặc trưng bởi cách nhìn về thực tại (thể giới quan), cá tính, bản sắc cá nhân (bản ngã hay cái tôi) cũng như những ảnh hưởng bởi môi trường xung quanh như gia đình, nơi sinh sống, giáo dục văn hóa và đặc biệt là truyền thông.*

Trong quá trình mở cửa và hội nhập, lối sống thực dụng chạy theo các trào lưu “thời thượng” được du nhập vào Việt Nam với tốc độ lan truyền rất nhanh và đang có ảnh hưởng khá mạnh mẽ đối với một bộ phận giới trẻ. Với các dẫn liệu phong phú và điển hình được cập nhật trong luận án, tác giả chỉ ra rằng, mặc dù xu hướng lối sống tiêu cực cùng các trào lưu văn hóa

tư tưởng hưởng thụ, suy thoái đạo đức, mất phương hướng, bạo lực, coi thường pháp luật, vô cảm chỉ có ở một bộ phận giới trẻ hiện nay, song nó đã ở mức báo động gây bức xúc trong dư luận xã hội và là một trong những vấn nạn mà toàn Đảng, toàn dân và Nhà nước phải kiên trì phòng chống và tìm ra các biện pháp để giáo dục chính trị tư tưởng cho thế hệ trẻ ngày nay.

Xu hướng sống tiêu cực của một bộ phận giới trẻ Việt Nam hiện nay đa dạng và ở nhiều cấp độ, bản năng gốc rễ dẫn tới hành vi tiêu cực nằm trong giới trẻ có điều kiện trỗi dậy và bùng phát mạnh mẽ hơn trước đây. Vì vậy, thông qua lăng kính học thuyết hành vi con người của Freud, Luận án tập trung vào ba lối sống tiêu cực phổ biến cùng với những biểu hiện mang tính điển hình khái quát nhất của một bộ phận giới trẻ Việt Nam trong thời kỳ hội nhập để phân tích, lý giải nguyên nhân nội sinh dẫn đến hành vi của một số lối sống tiêu cực của giới trẻ, đó là: *Lối sống hành xử bạo lực coi thường pháp luật (hành xử bạo lực)*; *Lối sống hời hợt, a dua đua đòi (vấn nạn đua xe trái phép)*; *Lối sống buông thả bản thân (đồng tính luyến ái)*.

Sigmund Freud (1856-1939) sinh ra tại Feiberg, vùng Moravia thuộc nước Áo (nay thuộc Cộng hòa Séc), là người có công lớn nhất nghiên cứu khám phá tâm lý hành vi con người. Ông chịu ảnh hưởng và tiếp thu, kế thừa rất nhiều dòng triết học khác nhau và nhiều lĩnh vực khoa học khác nhau, từ lý luận đến thực tiễn của nhiều thế hệ trước đó và đương thời. Song, Freud đã chắt lọc và liên kết những tinh túy đó cùng với nghiên cứu của mình thành một hệ thống lý luận hoàn chỉnh. Học thuyết Freud được tổ hợp từ nhiều các luận thuyết khác nhau, luận án tập

trung vào bốn luận thuyết chính về tâm lý hành vi con người của Freud, đó là: Luận thuyết về *vô thức*; về *cấu trúc bộ máy tư duy của con người* với *cái ấy* (id), *cái tôi* (ego), *cái siêu tôi* (superego); về *năng lực tính dục libido*; về các xung lực bản năng *eros* (bản năng sống), *thannatos* (bản năng chết); và hai luận đề về *tâm lý học đám đông* và *tình dục đồng giới*. Đây là những luận thuyết rất quan trọng về nội tâm, tâm lý hành vi của con người và của nhóm cộng đồng, nó đặt nền móng cho lời giải về động lực thúc đẩy hành vi con người và mở rộng ra là động lực phát triển.

Chương 3: *Vận dụng học thuyết hành vi con người của Freud để phân tích những biểu hiện lối sống tiêu cực của một bộ phận giới trẻ Việt Nam hiện nay*

Luận án đã vận dụng bốn luận thuyết và hai luận đề của học thuyết Freud nêu trên để phân tích, lý giải ba xu hướng sống tiêu cực điển hình khái quát nhất, từ đó tìm hiểu nguyên nhân dẫn đến lối sống tiêu cực của một bộ phận giới trẻ Việt Nam hiện nay.

Lối sống hành xử bạo lực coi thường pháp luật được nhìn nhận từ các luận thuyết của học thuyết Freud về *vô thức*, về *cấu trúc bộ máy tư duy* với *cái ấy*, *cái tôi*, đặc biệt từ hai xung lực bản năng *eros*, *thannatos*, tác giả làm rõ căn nguyên dẫn đến hành vi của lối sống tiêu cực này. Qua đó cho thấy, xuất phát điểm dẫn đến các hành vi bạo lực trong một bộ phận giới trẻ hiện nay từ *vô thức*, *cái ấy*, xung lực bản năng *eros* và *thannatos*. Đó là nguồn động lực nội sinh dẫn đến các hành vi bạo lực. Dạng bạo lực của một bộ phận giới trẻ hiện nay gây ra các vụ án, từ bình thường tới trọng án bắt nguồn từ tình trạng nghiện game, nghiện rượu, nghiện ma túy đều có

thể lý giải từ bản năng *eros* và *thanatos* của Freud, là nguyên nhân dẫn đến hành vi bạo lực cướp của, giết người,...

Vấn nạn đưa xe trái phép, từ góc độ triết học của Freud bằng việc phát triển các luận điểm của G. LeBon, W. Trotter và Mc. Dugall kết hợp với những luận đề của Freud về *tâm lý đám đông* có thể phân tích lý giải sự hình thành và phát triển của đám đông đưa xe trái phép. Luận án đi sâu tìm hiểu những luận điểm mà Freud đồng tình với G. LeBon về ba nguyên nhân quyết định sự xuất hiện những tính cách riêng của *tâm lý đám đông*, đó là: *Tâm lý đám đông được hình thành dưới áp lực của số đông; Do tính lây lan hay lây nhiễm trong đám đông; Do tính dễ bị gợi ý hay tính dễ bị ám thị của cá nhân trong đám đông*. Trên cơ sở đó, vận dụng phân tích, làm rõ toàn cảnh và bản chất thực của đám đông đưa xe trái phép. Điểm xuất phát dẫn đến hành động như một bầy thú điên loạn của đám đông đưa xe trái phép là từ *vô thức*, từ *libido*, từ *cái tôi* và xung lực bản năng *eros*. Đó là nguồn động lực nội sinh đưa đến các hành vi đưa xe trái phép.

Đồng tính luyến ái từ góc nhìn về *tình dục đồng giới* của Freud, tác giả đã phân tích các quan điểm, các đánh giá, cách nhìn nhận của Freud, trong đó, đi sâu phân tích quan điểm của Freud cho rằng, con người khi sinh ra đã có bản năng tính dục nguyên thủy *libido* không tập trung và đồng tính luyến ái là một sự lệch lạc của tính dục nguyên thủy *libido*, là biến thể của chức năng tình dục do kìm hãm *libido*. Đồng tính luyến ái không phải là bệnh lý, mà chỉ là hậu quả của sự thoái hóa sinh lý hay tâm lý, thể hiện sự còi cọc phát triển tâm lý tình dục cá nhân và chức năng tình dục kém hơn trong một người trưởng thành. Đó cũng là sự khởi nguồn nội sinh đưa đến sự

hình thành và phát triển của đồng tính luyến ái. Từ đó, luận án làm rõ hơn về hiện tượng đồng tính luyến ái ở Việt Nam.

Chương 4: *Giá trị và hạn chế trong học thuyết hành vi con người của Freud và một số giải pháp có tính định hướng, nhằm hạn chế lối sống tiêu cực cho giới trẻ Việt Nam hiện nay*

Học thuyết Freud mang tính nhân văn và có ý nghĩa ứng dụng thực tiễn sâu rộng, nó có tác động và ảnh hưởng tích cực đến mọi mặt đời sống, xã hội và khoa học về con người. Tuy nhiên, học thuyết Freud cũng có những mặt hạn chế vì quá đề cao vai trò của *libido*, *vô thức*, chú ý đến vai trò cá nhân mà không phân tích sâu vai trò xã hội trong đời sống con người.

Tiếp thu những điểm tích cực của học thuyết Freud, luận án đề xuất một số giải pháp mang tính định hướng nhằm tạo lập lối sống lành mạnh và ngăn ngừa lối sống tiêu cực cho giới trẻ Việt Nam. Đó là, cần phát huy cao độ vai trò chủ động, tích cực của giới trẻ, đề cao vai trò của *cái siêu tôi* và *cái tôi* hạn tối đa mặt tiêu cực *cái ấy* và của xung lực bản năng *eros* và *thannatos* trong tâm lý hành vi con người. Đồng thời, hướng giới trẻ tự hoàn thiện bản thân, chủ động tiếp nhận các mặt tích cực của môi trường xã hội và thích nghi với tác động của hoàn cảnh xã hội; tự xác định ý nghĩa, giá trị sống và chịu trách nhiệm về các hành động trong lối sống của mình cũng như có ý thức trau dồi tu dưỡng bản thân; nâng cao hiệu quả giáo dục của gia đình, nhà trường và cộng đồng; phát huy lợi thế của các phương tiện truyền thông; hoàn thiện hệ thống chính sách và chiến lược đối với thể hệ trẻ phù hợp với điều kiện của đất nước trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế.

(xem tiếp trang 51)